PLURALITATEA INSTRUMENTELOR CONCEPTUALE UTILIZABILE ÎN IDENTIFICAREA MECANISMELOR DE MODERNIZARE A GUVERNĂRII

THE PLURALITY OF CONCEPTUAL TOOLS THAT CAN BE USED TO IDENTIFY MECHANISMS FOR THE MODERNISATION OF GOVERNANCE

Rodica CIOBANU, ORCID: 0000-0001-6071-8178
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 342.395:327

e-mail: rod.ciobanu@gmail.com

Evaluarea parcursului societăților și a teoriilor cu referire la modul în care acestea s-au dezvoltat și au realizat progrese în timp a generat înaintarea mai multor modele explicative, raportate unor contexte sociale, politice, juridice și economice concrete ce se regăsesc în noțiuni pe larg valorificate, precum: ***modernizare, reformare, schimbare, tranziție, dezvoltare.*** Fiecare dintre acestea, într-un mod particular, sunt definite și dezvoltate în literatura științifică din cele mai diverse domenii și pun accent pe dimensiuni esențiale ale perioadelor prin care au trecut socitățile și statele, dar și raportate acelor obiective care sunt urmărite în condițiile preferințelor conceptuale, ideologice, geopolitice etc. și obiectivelor asumate de cercetători. Pe lângă anumite disctincții înregistrate în cercetările dezvoltate de autori, adecvat este să accentuăm anumite asemănări, suprapuneri și dependențe înregistrate. În acest sens, noțiunea de „dezvoltare" prezintă convergența unor perspective distincte în determinarea semnificațiilor conceptuale alocate. Din punct de vedere social, aceasta face referință la grupuri sociale și accesul acestora la servicii de bază (educație, sănătate, locuință, alimente etc.); din punct de vedere economic, se referă la oportunități ale cetățenilor de angajare și satisfacere a necesităților de bază; din punct de vedere politic, la o guvernare legitimă, capabilă să răspundă necesităților și să aducă beneficii sociale pentru populație etc. Toate aceste perspective indică că nu este posibil de a explica într-o formula simplistă ce este și ce include dezvoltarea.

Cu mult mai complex, pare a fi termenul „modernizare", care, în opinia noastră, are multiple aspecte semnificative care se regăsesc în intensiunea acestuia. Totodată, consultarea surselor ce tratează modernizarea indică un spectru destul de complex al abordărilor, atât în formula convergentă cât și divergentă, precum și opinii contradictorii, unele susținând teoria modernizării, altele ce vin cu critici dure în raport cu un anume model teoretic al modernizării.

Chiar dacă avem deja surse care pot fi constituite într-o istorie a cercetărilor teoretice asupra modernizării, care au fost inițiate încă în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, totuși dezbaterile științifice continuă să pună în discuție aspecte multiple și distincte ale acesteia, iar actorii implicați în guvernarea societăților să anunțe, inițieze și să susțină procesele de modernizare. Printre autorii cunoscuți care au realizat cercetări cu

referire la modernizare se regăsesc nume cunoscute la nivel european, precum M. Weber, Durkheim, R. Arron, S, Huntington ș.a**.** Potrivit cercetătorului G.E. Reyes [1], teoria modernizării are la origini procese prin care a trecut umanitatea după cel de-al Doilea Război Mondial. Facând referință la cercetările realizate de Alvin So [2, p.17-23], R.Liz. evidențiază trei momente ce au favorizat apariția teoriei modernizării: - ascensiunea Statelor Unite ca supraputere; - extinderea la nivel mondial și tranziția unor state la comunism (China și Coreea); - dezintegrarea coloniilor din Asia, Africa și America Latină, fapt ce a dat naștere statelor naționale ce erau în căutarea unui model adecvat de dezvoltare socioeconomică și politică, precum și pentru sporirea independenței. În această accepțiune, se accentuează procese complexe prin care trec societățile și statele ce determină modernizarea lor.

Pentru o altă categorie de autori, utilizarea termenului **modernizare** este identică sau este în exclusivitate atribuită procesului de implementare a tehnologiilor în cele mai diverse domenii de activitate ale socioumanului. În opinia noastră, noțiunea de modernizare face referință la un vast areal de acoperire și semnificații pe care le însumează, cuprinzând aspecte de natură socială, juridică, politică, economică și tehnologică în același timp. Această opinie o vom identifica și la alți autori care tratează subiectul modernizării, ce accentuează caracterul multidimensional (psihologic, intelectual, demografic, economic, politic ș.a.) al termenului, fapt ce creează dificultăți în utilizarea și realizarea practică și determină dezbateri științifice până în prezent. În general, modernizarea poate fi considerată a fi un proces complex de tranziție al unei societăți la o formă avansată de organizare, cu schimbări majore în toate sferele gândirii și activității umane. Corespunzător perspectivei psihologice, care pune în evidență aspecte esențiale ce pot fi consituite într-un fundament al modernizării, poate fi modelat proiectul de realizare practică, datorită conștientizării că aceasta (modernizarea) este „mișcarea fundamentală în valori, scopuri și așteptări”[3, p.50].

În același timp, pot fi identificate abordări argumentate ce susțin apropierea dintre **modernizare și globalizare, care în special accentuează eficiența unor** modele de organizare socială la scară largă, recunoscându-le calitatea de standarde sociale, politice și juridice (printre acestea sunt propuse pe post de exemple funcționale cele din SUA și statele membre ale Uniunii Europene) și oportunitatea ralierii și preluării acestora la nivel local (național). Unica remarcă care trebuie făcută în acest context este cea care relevă că modernizarea pune accent și pe dimensiunea normativă, iar globalizarea doar indică perspective, referindu-se la valori fundamentale care pot constitui fundament axeologic și imbold pentru transformarea și tranziția societăților spre modernizare, precum și rolul factorului cultural care poate fi un impediment al modernizării și afecta situația socială, economică și politică a statelor [4].

Teoria modernizării, chiar dacă a fost supusă criticilor, indică aspecte relevante pentru practicile de dezvoltare a statelor. În condițiile tendințelor de democratizare și modernizare a unor state care sunt orientate spre depășirea situațiilor de tranziții incerte, accentele sunt plasate pe rolul mai multor factori care sunt considerați de importanță prioritară în procesul de modernizare. Cel mai frecvent, modernizarea este tratată ca dependentă de factori de natură economică, dar care nu neapărat va fi unul decisiv. Poate

că, în unele condiții, mult mai important ar fi consensul cu referire la susținerea și promovarea unui vector de dezvoltare a societății și promovarea unor valori fundamentale în societatea aflată în fața alegerii, ori în proces de tranziție.

Formula generalizantă de analiză a dezbaterilor cu referire la modernizare generează evidențierea diferențelor de definire care devin convergente în momentul evidențierii atributelor inerente și comune modernizării. Printre acestea se remarcă faptul că:

- Modernizarea este un proces complex, de durată ce afectează toate componentele soietății.
- Modernizarea este un proces al schimbărilor globale dintr-o societate care afectează cultura, tradițiile obiceiurile, practicile și ideile oamenilor despre socitate, stat, drept.
- Modernizarea schimbă instituțiile de bază ale societății – inclusiv pe cele politice, dându-le formă și cunținut nou.
- Modernizarea schimbă sistemul de valori din societate, eliminând practicile tradiționale lipsite de eficiență.
- Modernizarea urmează idealuri și standarde de viață mai înalte, care se regăsesc în aspirațiile persoanelor.
- Modernizarea poate fi realizată doar prin efortul conjugat al actorilor sociali, un rol important în procesul de modernizare aparținând auorităților de stat (guvernării).

Astfel, făcând abstracție de multiplele formule de definire a modernizării, vom considera că aceasta se referă la acțiuni conștientizate și asumate de schimbare într-o societate, care urmăresc modificarea formulei tradiționale de existență socială, de guvernare, participare etc. orientate spre creșterea standardelor și a calității vieții etc.

Perspectivă teoretico-metodologică a cercetării realizează tranziția de la general și abstract, la abordări particulare și studii de caz concrete, utilizând rezultatele abordărilor multidimensionale pentru structurarea unui model teoretic de modernizare care este recunoscut ca valabil pentru o realitate social-statală concretă și care oferă instrumente de realizare practică a modernizării.

Referințe:

1. REYES, E. *Four main theories of development: modernization, dependency, word-system, and globalization*. Accesat [23.05.2022] Disponibil: file:///C:/Users/User/Downloads/ecob,+37963-43125-1-CE.pdf
2. SO, A. *Social Change and Development*. Newbury Park, California: SAGE, 1991. *Apud:* LIZ, R. *Crecimiento Economico, Empleo y Capacitacion*. Buenos Aires, Argentina: PNUD, 1993. *Apud.* REYES, G.E., pp. 27-32.
3. ХАНТИНГТОН, С. *Политический порядок в меняющихся обществах*. Москва: Прогресс Традиция, 2004.
4. WEBER, M. *Etica protestantă și spiritul capitalismului.* București: Humanitas, 2007.

Articol elaborat în cadrul Proiectului: „Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului”. Cifrul: 20.80009.1606.15.